VÝROČNÍ ZPRÁVA

2022

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA

Bezpečnostní informační služba

Výroční zpráva 2022

Obsah:

5. Slovo ředitele Bezpečnostní informační služby
6. Náplň a rozsah zpravodajské činnosti
8. Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky
10. Rusko největší bezpečnostní hrozba pro ČR
15. Energetická bezpečnost
16. Čína komplexní hrozba pro ČR
18. Šíření dezinformací a konspirací
19. Syntetická média
20. Ekonomické problémy státem ovládaných subjektů
23. Hrozba náboženského terorismu
25. Tradiční politický extremismus
25. Paramilitární a domobranecká uskupení
26. Ochrana utajovaných informací, bezpečnost a krizové řízení
28. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR
29. Spolupráce s Policií ČR
30. Spolupráce s dalšími státními orgány a institucemi
34. Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci
35. Kontrola
37. Vnitřní kontrola a interní audit
38 Vnější kontrola
39. Dodržování kázně, vyřizování žádostí a oznámení
40. Rozpočet

Vážení čtenáři,

právě otevíráte další veřejnou výroční zprávu o činnosti Bezpečnostní informační služby, tentokrát za rok 2022. Ohlížíme se za rokem, který se zapsal tragickým písmem do světové historie. 24. února 2022 napadla Ruská federace Ukrajinu a zahájila největší válečný konflikt v Evropě od konce 2. světové války. Brutální a ničím nevyprovokovaná agrese zcela přepsala bezpečnostní situaci zejména na starém kontinentě a zásadním způsobem změnila pohled na Rusko. Rizika, na která upozorňovala už před několika lety BIS i velká část zpravodajských služeb demokratických zemí, se potvrdila. Dnes už nikdo nepochybuje, že naše varování měla svá opodstatnění a nebyla rozhodně přehnaná.

Konflikt na Ukrajině se pochopitelně promítl také do života v České republice. Válka akcelerovala ekonomické problémy, prudce zdražily energie a pohonné hmoty, raketově vzrostla inflace a v části společnosti se začaly projevovat určité radikalizační tendence. Negativní dopady na společnost alespoň částečně kompenzovaly zásadní změny v bezpečnostní oblasti. Došlo k další výrazné redukci dříve tak přebujelé diplomatické mise Ruské federace v naší zemi, odejít musely desítky ruských diplomatů a zaměstnanců ruských konzulátů v Karlových Varech a v Brně, mezi nimiž samozřejmě byly i osoby s vazbou na ruské zpravodajské služby, a zcela se změnil pohled politické reprezentace na zabezpečení a obranyschopnost České republiky. Postupně dochází k razantnímu navyšování rozpočtu na obranu i k významným změnám ve strategických dokumentech týkajících se bezpečnosti České republiky.

Naše země se stala jedním z nejvýznamnějších a nejaktivnějších podporovatelů bránící se Ukrajiny, do pomoci se zapojil nejen stát, ale prostřednictvím řady projektů i soukromý sektor a především individuálně jednotliví občané. To je něco, co mě osobně naplňuje obrovskou hrdostí.

Přestože se konflikt odehrává mnoho kilometrů od našich hranic, bezpečnostní konsekvence pochopitelně dopadají a hlavně budou dopadat i na naši zemi. Už nyní BIS aktivně zasahuje proti snahám o porušování embarga na vývoz zboží do Ruska, preventivně monitorujeme hrozby spojené s hrozícím nekontrolovaným šířením zbraní z místa konfliktu, nadále působíme proti aktivitám ruských zpravodajských služeb na našem území namířeným proti naší zemi. V souvislosti s válkou na Ukrajině také monitorujeme určitou postupnou radikalizaci části veřejnosti, která je silně ovlivňována působením ruské nepřátelské propagandy.

Válečný konflikt logicky zabírá velkou část bezpečnostní tématiky, ale zároveň nemůžeme polevit ani v dalších oblastech naší zákonné působnosti, stejně jako nemůžeme pustit ze zřetele aktivity zpravodajských služeb dalších zemí, kde dominuje stále silněji Čínská lidová republika.

Závěrem mi dovolte vyjádřit naději, že válka na Ukrajině brzy skončí a že svět, především Evropa, z ní vyjde poučený a posílený. Na následujících stránkách najdete jako vždy řadu informací popsaných v obecné rovině, ale jistě způsobem, který dává dostatečný vhled do práce BIS, do témat, kterým jsme se věnovali a o kterých jsme informovali naše zákonné adresáty.

Přeji Vám zdraví, bezpečí a vše dobré

Náplň a rozsah zpravodajské činnosti

Činnost, postavení a působnost Bezpečnostní informační služby (BIS) jako zpravodajské služby demokratického státu upravují příslušné zákony, zejména zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Ve své činnosti se BIS řídí rovněž Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod, mezinárodními smlouvami a dalšími právními předpisy České republiky.

Zpravodajské služby jsou podle § 2 zákona č. 153/1994 Sb. státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky. BIS je podle § 3 zákona č. 153/1994 Sb. zpravodajskou službou, která v rámci své působnosti podle § 5 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. zabezpečuje informace:

- o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky,
- o zpravodajských službách cizí moci,
- o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství,
- o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky,
- týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Podle § 5 odst. 4 zákona č. 153/1994 Sb. BIS plní další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon (např. zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů) nebo mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

Zákon č. 153/1994 Sb. v ustanovení § 7 dále stanoví, že za činnost zpravodajských služeb odpovídá a koordinuje ji vláda. Vláda podle ustanovení § 8 odst. 4 tohoto zákona ukládá BIS úkoly v mezích její působnosti. Oprávnění ukládat úkoly BIS v mezích její působnosti náleží i prezidentu republiky s vědomím vlády.

K plnění svých úkolů je BIS oprávněna spolupracovat s ostatními zpravodajskými službami ČR. Zákon č. 153/1994 Sb. tuto spolupráci podle § 9 podmiňuje dohodami uzavíranými mezi zpravodajskými službami se souhlasem vlády.

Spolupracovat se zpravodajskými službami cizí moci může BIS podle § 10 zákona č. 153/1994 Sb. pouze se souhlasem vlády.

Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky

Zásadní událostí ovlivňující celkovou bezpečnostní situaci v ČR byla v roce 2022 ruská invaze na Ukrajinu, která i nadále významně působí na činnost BIS při zabezpečování informací v oblastech její působnosti. Pro ČR pokračující konflikt vytváří hrozby zejména v oblastech zpravodajského působení cizí moci, energetické bezpečnosti, kybernetických útoků a dezinformací.

Okamžitě po zahájení ruských válečných operací na Ukrajině se BIS aktivně zapojila do formulování adekvátní reakce ČR a její následné implementace. V nastalé situaci se jako zcela zásadní ukázala funkční architektura bezpečnostního systému státu, která umožňuje efektivní a rychlou koordinaci nejen bezpečnostních složek, ale i všech dalších státních orgánů. Meziresortní spolupráci považuje BIS za klíčovou i pro praktické uplatňovaní sankčních mechanismů a práci na změnách legislativy, která by v budoucnu možnosti reakce ČR na agresivní kroky nepřátelských států dále rozšířila. BIS se mimo jiné intenzivně věnovala prověřování pobytových oprávnění osob s vazbami na ruskou, popř. běloruskou státní moc a prošetřování majetkových vazeb subjektů na sankčních seznamech EU.

Do ČR v průběhu prvního roku od začátku invaze uprchlo několik set tisíc Ukrajinců (z toho cca 75 % jsou ženy a děti). I přes postupný klesající trend v počtu osob opouštějících Ukrajinu lze očekávat, že migrační toky budou nadále velmi vysoké. Důvodem je zejména zhoršující se humanitární situace na Ukrajině. I přes masivní migrační vlnu do ČR v roce 2022 BIS nezaznamenala zhoršení bezpečnostní situace. Nárůst kriminality v souvislosti s příchodem vysokého počtu uprchlíků z Ukrajiny nezaznamenala ani Policie ČR.

BIS prověřovala i informace zahraničních partnerů o tom, že v uprchlické vlně z Ukrajiny se do Evropy pokoušely proniknout osoby s vazbou na terorismus (tj. s aktivními záznamy v různých evropských databázích rizikových teroristických subjektů) – jednalo se však převážně o osoby hledané ruským Interpolem, které nemají předchozí vazbu na EU a evropské bezpečnostní složky k nim nedisponují vlastními poznatky. Případy, kdy s uprchlíky překračují hranice jednoznačně rizikové osoby s vazbou na tzv. Islámský stát apod., jsou ojedinělé. Z celkového počtu několika milionů osob, které již Ukrajinu opustily, se jedná o zcela marginální počet případů, nikoli o systémový problém. BIS rovněž vyhodnocovala nebezpečí možného vstupu příslušníků zpravodajských služeb, kteří využijí migrační vlnu z Ukrajiny na území EU.

Část dezinformačních kampaní šířených proruskými entitami v průběhu roku 2022 poukazovala na rizika ilegálního pašování zbraní z Ukrajiny do EU. Cílem těchto kampaní bylo omezení či přímo zastavení západní pomoci Ukrajině na základě obav z nekontrolovaného šíření zbraní z Ukrajiny do Evropy. Jedním z častých narativů bylo tvrzení, že jsou zbraně dodané Ukrajině rozkrádány, prodávány na černém trhu a následně pašovány zpět do EU. Obavy z pašování zbraní pochopitelně projevují i bezpečnostní složky evropských zemí – podobné rizikové jevy provázejí všechny válečné konflikty obdobného rozsahu a nelze jim zcela zabránit. V průběhu roku 2022 nicméně BIS zaznamenala pouze dílčí případy nelegálních dovozů a ani informace partnerů hromadné pašování zbraní z Ukrajiny do EU nepotvrdily.

ČR v roce 2022 ekonomicky a sociálně ohrožovaly zvyšující se ceny energií. Z bezpečnostních důvodů se ČR musí co možná nejdříve vymanit ze své závislosti na dodávkách surovin z RF. Situace bude vyžadovat dlouhodobou transformaci energetického sektoru zemí EU a vyvolá celospolečenské změny.

Ruskou invazi na Ukrajinu provázely kybernetické útoky, které se dotýkaly také ČR. V době zahájení války probíhal průzkum možných cílů pro útoky v ČR, a to včetně veřejných institucí a kritické infrastruktury. Kybernetické útoky v souvislosti s válkou na Ukrajině budou pravděpodobně nadále mířit zejména na strategické státní instituce, média či kritickou informační infrastrukturu.

Sankce, které západní země v loňském roce na RF uvalily, zásadně oslabují technologické a ekonomické kapacity pro další rozvoj a mají klíčový význam pro dlouhodobé podvázání schopností RF ohrožovat západní státy včetně ČR. S rostoucí délkou omezení a vzrůstající potřebou získat citlivé výrobky poroste také snaha sankce obejít, která se nebude týkat pouze vojenského materiálu, ale technologií v širším slova smyslu.

V roce 2022 pokračovalo uplatňování čínského vlivu a postavení jak v politické, tak vojenské oblasti. Bezpečnostní hrozby spojené se závislostí západního světa včetně ČR na dodávkách strategicky významných komodit ze zemí, které jsou vůči našemu liberálně demokratickému společenskému uspořádání nepřátelské, se plně projevily během ruské invaze na Ukrajinu. Jejich postupné odstraňování bude vyžadovat i jistou ochotu určitým způsobem obětovat náš vlastní ekonomický růst. Pro ČR je zásadní se na tento stav připravit, mimo jiné zmapováním strategické zranitelnosti vůči Číně, hledáním alternativ obchodní spolupráce a odstraněním případné závislosti v klíčových sektorech ekonomiky. Možnosti Číny budou ve srovnání s RF o několik řádů větší a větší bude i případný nátlak (zejména ekonomický), kterému bude ČR čelit.

Ačkoliv se BIS v roce 2022 prioritně zaměřila na zpravodajské rozpracování aktivit ruské a čínské státní moci, neznamená to, že by nevěnovala pozornost i jiným cizím zpravodajským službám vyvíjejícím nežádoucí činnosti na území ČR. BIS tak mimo jiné monitorovala i některé rizikové aspekty působení íránské, vietnamské či ázerbájdžánské státní moci a jejich zájmy v ČR.

RUSKO

největší bezpečnostní hrozba pro ČR

V reakci na ruskou invazi na Ukrajinu došlo v roce 2022 k další redukci diplomatické mise RF v ČR, kdy byly uzavřeny oba ruské generální konzuláty a přes již značně omezený počet akreditovaných ruských diplomatů byl jeden vysoce postavený pracovník ruské ambasády z ČR vyhoštěn. ČR se tak připojila k mezinárodní iniciativě, v rámci níž bylo celosvětově vyhoštěno několik set členů ruského diplomatického a administrativně-technického personálu. V mnoha případech se jednalo o osoby napojené na ruské zpravodajské služby, které své oficiální pozice využívaly k zakrytí špionážní činnosti.

Umístění zpravodajských důstojníků v diplomatických misích RF je pro Moskvu zásadní, neboť diplomatická akreditace jim umožňuje využívat ochranu zakotvenou ve Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích. Omezená kapacita ruského diplomatického zastoupení v ČR tak v roce 2022 vedla i k redukci možností využívat tyto pozice pro rozvědnou činnost. Ruští zpravodajští důstojníci umístění pod diplomatickým krytím zároveň čelili nepřátelsky naladěnému prostředí vyvolanému negativní reakcí většiny české společnosti na ruskou invazi na Ukrajinu.

Vzrůstá proto riziko vedení nepřátelských aktivit s využitím nediplomatického krytí. Udržování a rozvíjení osobních kontaktů se spolupracovníky se nicméně v roce 2022 stalo pro zpravodajské služby RF v mnoha evropských zemích složitějším, a tak se jejich schůzky začaly přesouvat do zemí mimo EU. V rámci nich došlo i k pokusům o sběr informací z prostředí ČR nebo o rozšíření sítě utajovaných spolupracovníků zpravodajských služeb RF zacílené na instituce EU.

Jedním z cílů ruských zpravodajských operací je mimo jiné monitoring a eliminace aktivit ruské opozice v zahraničí. Objektem zájmu jsou např. konference pořádané nevládními či akademickými institucemi, jichž se účastní představitelé protikremelské opozice. V průběhu roku 2022 získala BIS informace o aktivitách osoby, která je podezřelá z vazeb na zpravodajskou službu GRU a která v minulosti opakovaně pobývala v ČR. Na našem území se pak pohybovala v prostředí osob představujících pravděpodobný cíl sledování ruských zpravodajských služeb. Tato osoba využívala novinářského krytí k účasti na mezinárodních akcích spojených s přítomností prominentních osobností ruské opozice.

Hrozba zpravodajských operací RF vůči zástupcům ruské opozice pobývajícím v ČR nabývá na významu zejména v kontextu války na Ukrajině. Vysoká konspirativnost ruských zpravodajských důstojníků a jejich spolupracovníků na jedné straně a značná otevřenost akademického prostředí, ve kterém se představitelé ruské opozice zpravidla pohybují, na straně druhé činí

odhalení jakékoliv ruské operace vůči nim velmi obtížným.

Ruská invaze na Ukrajinu výrazně ovlivnila i aktivity proruské scény. Po jejím zahájení byla česká veřejná podpora RF zcela marginální, a z tohoto důvodu byla minimální i činnost proruských aktivistů. Postupně se však část z nich ve své podpoře RF zatvrdila a dokonce radikalizovala. Intenzivně pak šířili narativy konvenující ruské propagandě a v průběhu roku propojovali své aktivity s dalšími antisystémovými aktéry. Prolínání proruských narativů s dalšími společenskými tématy vyvrcholilo protivládními demonstracemi v druhé polovině roku 2022, na nichž vystoupili rovněž někteří proruští aktivisté.

Demonstrace postupně upoutaly zájem Ruska, což jen potvrdilo, že RF ve svých aktivitách využívá zejména existujícího pnutí ve společnosti, které se snaží dále posilovat. Z protivládních protestů se stalo téma pro ruskou domácí propagandu a jejich pokrytí ruskými médii bylo silně tendenční. Ve specifických případech pak Rusko využilo spřízněných osob, aby skrze demonstrace prosazovalo jemu konvenující témata v informačním prostoru EU. Na vznik a vývoj protestního hnutí v ČR nicméně Rusko nemělo přímý vliv.

Přestože se ve srovnání s předchozím obdobím výrazně snížil počet cest aktivistů na nejrůznější vzpomínkové akce v RF, zástupci proruské scény v létě uskutečnili cestu na anektovaný Krym. Podobné výjezdy slouží, obdobně jako rozhovory ruských médií s nejrůznějšími osobami z ČR, ruské domácí propagandě.

Konflikt na Ukrajině má dopad i na ruskojazyčný organizovaný zločin, pro který válka vytváří nové příležitosti. Někteří představitelé ruskojazyčného zločinu v ČR mají vazby na ruské zpravodajské služby a válečný konflikt na Ukrajině zvyšuje riziko jak jejich přímého zapojení do subverzních akcí, tak prostého působení v roli servisních struktur. Pokoušejí se také využít ČR pro legalizaci financí původem z Ukrajiny nebo z RF. Překrývání jejich nelegitimních a nelegálních aktivit je vysoce pravděpodobné nejen při legalizaci peněz a při obcházení sankcí, ale také u legalizace pobytů.

Po únorovém útoku na Ukrajinu totiž došlo ke zpřísňování omezujících opatření EU proti RF, která se již dlouhodobě potýkala s problémy zajistit některé komodity pro svůj vojensko-průmyslový komplex. Ruské subjekty a jejich partneři byli nuceni hledat alternativní cesty pro podstatně širší okruh citlivého zboží, než tomu bylo dříve. BIS např. zaznamenala snahy o reexporty obráběcích strojů, náhradních dílů k nim či chemikálií přes řadu třetích zemí. Z dosavadních poznatků je zřejmé, že zpřísnění omezujících opatření EU výrazně zkomplikovalo pro RF přístup ke zboží využitelnému ve vojensko-průmyslovém komplexu.

Změny geopolitické situace se projevily i v českém kybernetickém prostředí. BIS v roce 2022 zaznamenala mírný pokles kyberšpionážních aktivit ruských státních / státem podporovaných aktérů proti českým cílům. Část ruských kapacit byla zřejmě vázána na Ukrajině, případně kybernetická výzvědná činnost směřovala na jiné cíle. Pokles profesionálních útoků byl na druhou stranu vyvážen útoky ruských hacktivistů.

Trvalým zájmem RF je sběr informací z oblasti mezinárodních vztahů, který se projevuje i trvalými nebo opakovanými kyberšpionážními kampaněmi. Jejich cíli jsou především ministerstva zahraničních věcí, ambasády, think-tanky nebo nadnárodní instituce. To se potvrdilo i v loňském roce, kdy krátce po invazi na Ukrajinu obnovil v ČR svou činnost ruský kybernetický státní / státem podporovaný aktér, jehož aktivity BIS zaznamenala již v minulosti. Tento aktér zneužil českou informační infrastrukturu k phishingovým útokům, které měly s válkou na Ukrajině zřejmou souvislost. Tu měla i další z ruských kyberšpionážních kampaní, která postihla mimo jiné organizace zapojené do pomoci uprchlíkům z Ukrajiny.

V loňském roce také vyčnívala dlouhodobá kyberšpionážní kampaň, která se zaměřuje na cíle z prostředí mezinárodních vztahů a diplomacie, a to s téměř globálním rozsahem. Intenzitu kampaně lze hodnotit jako mimořádně vysokou. Kybernetickému aktérovi se mj. podařilo krátkodobě kompromitovat několik jednotlivých e-mailových schránek na oficiální doméně jedné české státní instituce, které poté zneužil pro rozesílání dalších škodlivých zpráv.

Mírný pokles ruských kybešpionážních aktivit v ČR byl doprovázen nebývalým nárůstem kybernetických aktivit ruských hacktivistických skupin. Skupiny podporující oficiální ruskou politiku v průběhu roku 2022 opakovaně ohlašovaly a prováděly útoky proti českým institucím i firmám odvetou za českou podporu Ukrajině.

Jejich činnost je spojována především s DDoS útoky, přičemž fenomén kybernetických útoků prokremelských hacktivistů se před invazí na Ukrajinu v ČR nevyskytoval. Stejně jako v jiných zemích se jednalo o oportunistické útoky, které se pokoušely weby vyřadit z provozu zahlcením webových serverů velkým množstvím požadavků. Postiženy byly weby státních institucí, telefonních operátorů, provozovatelů dopravní infrastruktury, médií apod.

Útoky však byly časově i geograficky omezené a jejich provozní dopad na cílové organizace byl minimální. Přesto se jim dostalo poměrně velké mediální pozornosti, která do značné míry zveličila jejich závažnost a podpořila narativ ruské informační války, což mohlo být samo o sobě jedním z jejich cílů.

Energetická bezpečnost

Probíhající válka na Ukrajině byla významným faktorem i v oblasti ekonomických zájmů státu. Zásadní dopady měla především na energetický sektor, pro který hlavní riziko představovala možnost přerušení dodávek klíčových energetických surovin, tj. ropy, ropných produktů, zemního plynu a v dlouhodobém horizontu i jaderného paliva. Případný výpadek v dodávkách by měl dalekosáhlé důsledky pro celé oblasti tuzemské ekonomiky a prvořadým úkolem proto bylo hledání alternativních dodavatelů a dopravních cest těchto komodit. Státním institucím a státem ovládaným subjektům se podařilo tyto alternativy zajistit, přičemž došlo k realizaci či alespoň k zahájení některých klíčových projektů, které do budoucna zajistí vyšší bezpečnost dodávek těchto surovin. Zároveň došlo k významnému omezení závislosti na dodávkách z RF, která dlouhodobě a systematicky zneužívala energetické suroviny k prosazování svých geopolitických cílů.

Hrozící nedostatek energetických komodit zároveň vzbudil pozornost různých soukromých subjektů, které se snažily nastalé situace využít ve svůj prospěch. Společným rysem jejich aktivit byly nabídky zprostředkování zdánlivě výhodných dodávek např. pohonných hmot či zemního plynu do ČR. Nicméně tyto nabídky zpravidla nemohly z mnoha důvodů reálně přispět k posílení energetické bezpečnosti ČR. Jejich pozadí bylo totiž často velmi nedůvěryhodné a v některých případech nasvědčovalo tomu, že prostředníci slouží pouze pro uplatnění zájmů ruských subjektů. U některých nabídek navíc existovaly odůvodněné pochybnosti o schopnosti dodávky skutečně realizovat.

V sektoru energetiky pokračovala také dlouhodobá snaha regulovaných subjektů prosazovat vlastní partikulární zájmy. I v souvislosti s válkou na Ukrajině vyvstala potřeba přijmout nové legislativní úpravy často ve velmi krátkém čase, což vytvářelo další prostor pro skryté lobbistické aktivity soukromých subjektů a poskytovalo jim možnost ovlivňovat vytváření legislativních podmínek na dlouhé období do budoucna. Soukromé subjekty často k prosazení svých zájmů zneužívaly kapacitní převahy nad státním aparátem či využívaly nadstandardního přístupu k některým zástupcům státu a snažily se např. získat neodůvodněné zvýhodnění při uplatňování různých kompenzačních mechanismů.

ČÍNA

komplexní hrozba pro ČR

Příslušníci čínských zpravodajských služeb pokračovali i v roce 2022 v budování kontaktů s politickými představiteli napříč politickým spektrem. Čína zároveň v českém prostředí k prosazování svých zájmů a získávání informací stále intenzivněji využívá členy krajanské komunity, která představuje jeden z nástrojů čínských vlivových operací. Zpravodajští důstojníci a zástupci stranických organizací se zaměřují na ovlivňování veřejného mínění s cílem budovat pozitivní obraz Číny. K tomuto účelu Čína využívá i zavedenou spolupráci s některými představiteli českého mediálního prostoru.

Čína pokračovala ve snaze potírat aktivity spojené s tzv. Pěti jedy, zejména s Taiwanem a Tibetem, které patří mezi nejdůležitější pilíře politické agendy Komunistické strany Číny a jsou úzce spojeny s politikou jedné Číny. Vůči jakékoli spolupráci s Taiwanem se Čína ostře vymezovala a opakovaně reagovala vydáváním oficiálních prohlášení ve snaze upozornit na překračování tzv. červených linií. BIS tato prohlášení interpretuje jako snahu o odstrašení od dalšího posilování česko-taiwanských vztahů.

Ve vztahu k čínské komunitě BIS zaznamenala působení tzv. zahraničních policejních stanic, které čínský režim využívá ke sledování představitelů komunit pobývajících v zahraničí. Tyto stanice, představující prodlouženou ruku režimu vůči čínským občanům v zahraničí, se mohou v krajním případě stát i nástrojem nucených repatriací. V činnosti čínských policejních stanic v ČR však dosud nebyly zaznamenány žádné nelegální či potenciálně rizikové aktivity.

Čína pokračovala v kultivaci vztahů s některými zástupci akademické sféry a využívala jejich znalosti pro potřeby čínského politického zpravodajství. Tyto aktivity představují hrozbu kvůli zneužití zdánlivě bezpečné akademické spolupráce pro zpravodajské a propagandistické cíle. Obzvláště rizikové jsou pak výjezdy českých akademických pracovníků do Číny, kde mohou být osloveni ke spolupráci (i nevědomé) se zpravodajskými službami, které zpravidla preferují navázání zpravodajského kontaktu na čínském území. Riziko představuje rovněž využití čínských technologií strategicky významnými subjekty, zejména těmi působícími v kritické infrastruktuře.

Čína představuje pro ČR riziko i v oblasti obchodu s citlivými položkami včetně EDT (tzv. emerging and disruptive technologies), přenosu know-how a reverzního inženýrství. V roce 2022 pokračoval zájem Číny o společnosti, zboží či know-how, jejichž získání by napomohlo posílení Číny v technologické oblasti a zvýšení jejích vědeckých a výzkumných kapacit. Tyto cíle jsou ostatně sledovány i v programech Civil-Military Fusion, Made in China 2025 či China Standards 2035. BIS zaznamenala zejména pokusy o akvizice v oblastech letecké techniky a elektronových mikroskopů, které jsou využitelné k výrobě mikročipů.

Ruská invaze na Ukrajinu přiměla i Čínu zvýšit svůj zájem o situaci v Evropě a zintenzivnit kyberšpionážní aktivity v tomto regionu. V ČR se tato snaha projevila např. spear-phishingovými útoky, u kterých v několika případech došlo k zacílení i na české státní instituce. Jména těchto institucí byla v některých případech zneužita tím, že se útočníci snažili vydávat za jejich zaměstnance či představitele.

Útoky proběhly v několika vlnách, ve kterých se útočníci snažili zneužít nejčastěji právě aktuální politická témata. Postupem času bylo možné pozorovat rostoucí sofistikovanost útoků nebo snižování počtu cílů, přičemž v některých případech došlo k zacílení pouze na jednotlivce. Jednalo se o typické kybernetické útoky s využitím sociálního inženýrství, v rámci kterých se útočník snažil navodit u své oběti důvěru např. tím, že se vydával za osobu, jejíž jméno adresát nepochybně zná.

Zvýšené kyberšpionážní riziko představovalo také české předsednictví v Radě EU, které zatraktivnilo ČR jako cíl pro kybernetický útok s cílem získat zájmové informace. BIS tak zaznamenala stupňující se aktivity čínských aktérů, ke kterým docházelo během první poloviny roku 2022. Některé z těchto kybernetických aktivit byly minimálně zčásti úspěšné.

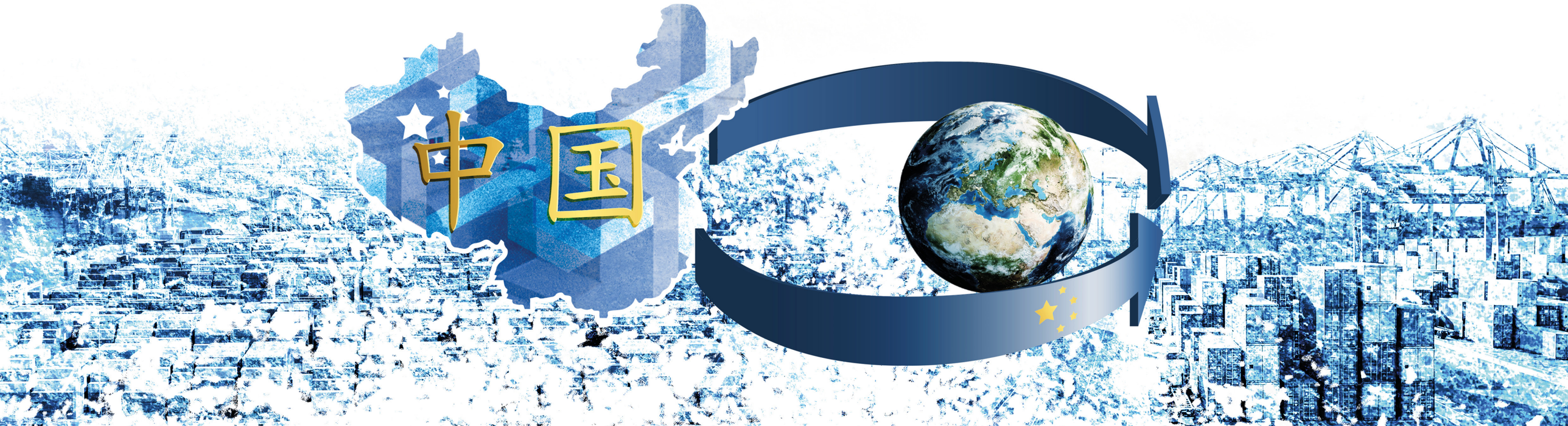

Šíření dezinformací a konspirací

V dezinformačním prostředí převládaly narativy spojené s válkou na Ukrajině. Po zahájení ruské invaze na Ukrajinu ztratilo téma covid-19 mediální pozornost a aktivisté působící na české dezinformační scéně se plně přeorientovali na podporu aktivit RF. Dezinformační scéna se tak vrátila k tématům (podpora RF, odpor vůči USA, EU a NATO), na kterých se v minulosti formovala. Vzhledem k velmi omezenému počtu prorusky orientovaných občanů ČR se dezinformátoři zaměřili na propojení války na Ukrajině se sociálně citlivými tématy (nárůst cen energií, potravin, ale také poskytování finanční a materiální podpory ukrajinským uprchlíkům). Jednotící linkou dezinformačních webů se stal narativ o tzv. ukrajinizaci českého státu upozorňující na to, že pozornost vlády je údajně zaměřena pouze na pomoc uprchlíkům a český občan je opomíjen. Dezinformátoři usilovali o oslovení co nejširšího spektra občanů vykreslováním ČR jako státu nesvrchovaného, jehož vláda jedná ve prospěch zájmů jiných států a cizích občanů.

Postup soukromoprávních subjektů proti některým webovým portálům šířícím dezinformace způsobil krátkodobé utlumení produkce dezinformační scény. Ta se ovšem již v průběhu omezení přizpůsobila, své publikum neztratila a v průběhu roku se návštěvnost krátkodobě omezených webových portálů vrátila často k původním hodnotám. Určitá část občanů tak akceptovala tyto weby jako své pravidelné informační zdroje.

Syntetická média

Syntetická média

V roce 2022 začaly být veřejnosti dostupné nástroje, založené na umělé inteligenci, které vytvářejí syntetický obsah ve všech multimediálních formách, tedy syntetické video (deepfake), fotografie, audio (hlasy osob) a text.

Syntetická média mají celou škálu legitimních použití, např. pro zábavní průmysl nebo vzdělávání. Stejně tak je lze použít pro páchání zločinů, šíření dezinformací nebo tzv. prank calls, tedy pokusy vydávat se za někoho jiného a tím od kontaktované strany vyzvědět informace nebo ji zesměšnit. Ruská invaze na Ukrajinu pak přinesla i první využití syntetického média ve válce (deepfake videa prezidenta Zelenského), jehož případný negativní dopad byl eliminován velmi rychlou protiakcí.

Potenciál syntetických informací je dále násoben jejich automatizovaným umisťováním do informačního prostoru, např. prostřednictvím sociálních sítí nebo diskusí pod články zpravodajských portálů. Za nejrizikovější z běžně dostupných médií považuje BIS syntetický text, který umožňuje vytváření nekonečného množství obsahově odlišných dokumentů se stejným poselstvím, které mohou veřejný prostor zcela zahltit požadovanou agendou. Vytváření syntetického textu je navíc oproti audiovizuálnímu obsahu výrazně levnější a je také obtížněji odhalitelné.

Samotná existence syntetických médií a jejich rozvoj umožní zpochybnit reálné události, prohlášení nebo skutečné důkazy jako uměle vytvořené. Tomu nahrávají i omezené možnosti automatické a rychlé detekce toho, že hlas, video či text byly vytvořeny uměle. Zneužívání syntetických médií v masivním měřítku doposud brání mimo jiné technická omezení běžně dostupných nástrojů. V budoucnosti budou tyto překážky odstraněny a zneužívání technologií v informačním prostoru bude nabývat na intenzitě.

Ekonomické problémy státem ovládaných subjektů

U některých státních nebo státem ovládaných společností se potvrdila predikce BIS z předchozího roku, že už tehdy nedobrá finanční situace se bude v roce 2022 nadále zhoršovat. Významným faktorem ovlivňujícím zhoršení jejich hospodářské situace byl ekonomický vývoj doprovázený vysokou inflací a úrokovými sazbami. To ovlivňovalo jak výši běžných výdajů na jejich provoz, tak i náklady na případné dluhové financování. V některých případech reálná situace neodpovídala schváleným hospodářským plánům a vedení některých subjektů se proto snažila zkreslovat hospodářské výsledky a účelově s nimi manipulovat s cílem vylepšit reálný stav, a to i vůči svým dozorčím orgánům.

Nedostatečné informování členů dozorčích rad státem ovládaných subjektů je dlouhodobým, pravidelně se opakujícím fenoménem. Netýká se jen stavu hospodaření, i když ten se dostal vzhledem k ekonomickému vývoji do popředí, ale obecně všech záležitostí, které patří do kompetence dozorčích orgánů. Členové těchto orgánů proto často nedisponují dostatečnými, úplnými, přesnými a včasnými informacemi o činnosti státem ovládaných subjektů, a nemohou tudíž naplňovat svoji kontrolní roli. Přitom dozorčí orgány jsou často jediným nástrojem, jak může stát náležitě uplatňovat svůj vliv v ovládaných společnostech a prosazovat svůj zájem na jejich řádném a efektivním fungování.

Hrozba náboženského terorismu

Tzv. Islámský stát (IS) a Al-Qáida (AQ) měly nadále zájem útočit v Evropě, ale postrádaly příslušné kapacity. IS se soustředil na obnovení své síly, zejména osvobozením vězněných členů v Sýrii a expanzí svých odnoží v Afghánistánu a Africe. Podobně i AQ a jí přidružené skupiny kladly prioritu na boj primárně v Africe. Ruská invaze na Ukrajinu měla minimální dopad na hrozbu islamistického terorismu. Mezi uprchlíky z Ukrajiny nebyl na území ČR detekován žádný islamistický radikál.

Úspěšných islamisticky motivovaných útoků bylo v Evropě v roce 2022 velmi málo, mimo jiné díky tomu, že zpravodajské služby u několika z nich jejich plánování a přípravu včas odhalily. Největší hrozbu představovali osamělí aktéři, zradikalizovaní online propagandou. Značnou roli u nich hrály psychické problémy, což je trend zaznamenaný již v předchozím roce. Naopak klesl význam příklonu ke konkrétní teroristické organizaci či ideologii. Rizikové osoby si autonomně vytvářely své vlastní ideologie a světonázory.

V ČR zůstala úroveň hrozby islamistického terorismu nízká. Projevů radikalizace u osob žijících v ČR dále ubývalo, naopak přibylo záchytů rizikových jedinců mezi osobami zdržujícími se na našem území krátkodobě, např. mezi migranty ze zemí Blízkého východu. Žádná z prověřovaných osob se na našem území neusídlila trvale. K navýšení tranzitní migrace přes naše území došlo v důsledku hromadného odchodu syrských uprchlíků z Turecka. Zvýšený počet migrantů omezil možnosti bezpečnostních složek spolehlivě mezi nimi detekovat a zajišťovat rizikové osoby.

V roce 2022 nedošlo ke změně u českých občanů, kteří vycestovali za džihádem do Sýrie – zůstávali v provincii Idlíb. K osobám s vazbou na ČR, které se připojily k džihádistickým organizacím v Sýrii a Iráku, nebyly zjištěny nové poznatky. Platilo tak, že pět z nich pravděpodobně zemřelo, zbylí odjezdáři zůstávali nezvěstní.

Čeští muslimové se po pandemii covid-19 v roce 2022 opět postupně začali zapojovat do společenského a náboženského života. Přesto přetrvávala pasivita jejich oficiálních organizací vůči veřejnosti. Česká muslimská komunita si zachovala umírněný charakter a riziko její radikalizace zůstalo nízké. BIS věnovala pozornost pouze několika jednotlivcům, kteří byli v kontaktu s osobami vyznávajícími radikálnější pojetí islámu. Tyto kontakty nepředstavovaly přímé ohrožení ČR.

Čeští muslimové zastávali ke konfliktu na Ukrajině (stejně jako majoritní společnost) rozdílné postoje. Své názory neprezentovali otevřeně, což bylo způsobeno i negativními zkušenostmi z doby před pandemií covid-19, kdy pro určitou část společnosti představovali právě muslimové největší bezpečnostní riziko. Napříč celou komunitou rezonovalo vnímání zásadně odlišného přístupu české společnosti k uprchlíkům z Ukrajiny a k těm přicházejícím z muslimských zemí. Mezinárodní muslimská organizace se silným ruským vlivem, která měla zastoupení i v ČR, se definitivně zdiskreditovala otevřenou podporou ruské agrese.

Válka na Ukrajině vedla také k zintenzivnění vojenské spolupráce mezi Ruskem a Íránem, který je v ČR i nadále zpravodajsky přítomen. Protivládní demonstrace v Íránu v roce 2022 podnítily tamní režim k dalším represivním akcím proti svým domnělým nepřátelům. Írán tak ve světě organizuje vražedné útoky, popřípadě vybrané jedince láká do zemí, odkud je lze do Íránu unést. Mezi ohroženými jsou vedle iránských opozičních entit také nezávislé mediální instituce, mezi které v Evropě patří bezesporu i Rádio Fardá při pražském RFE/RL. Írán představuje riziko i svou snahou obcházet mezinárodní ekonomické a vojenské sankce a nově také zvýšenou vojenskou spoluprací s RF.

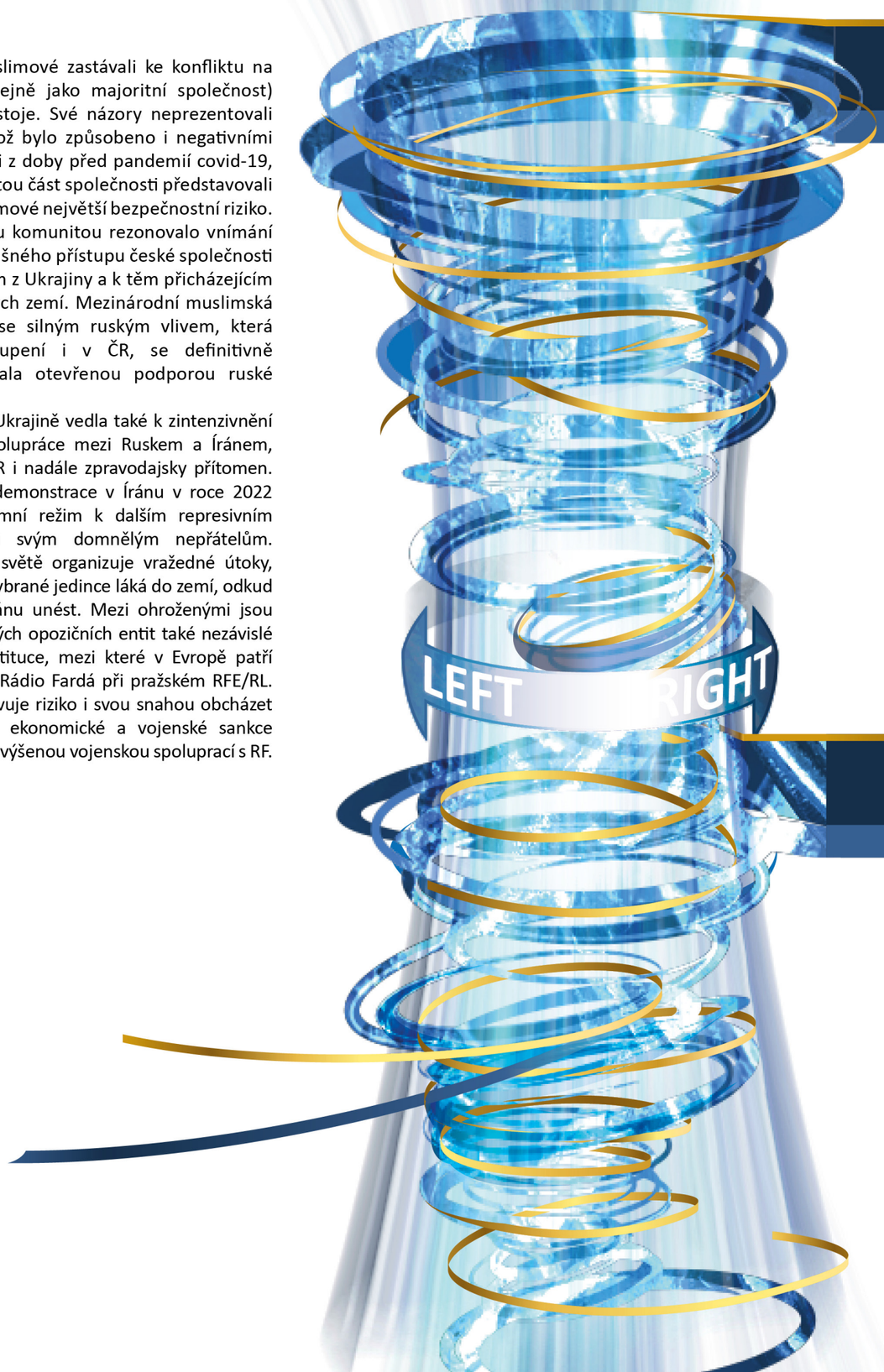

Tradiční politický extremismus

BIS nezaznamenala žádný teroristický či závažnější extremistický čin. Extremistická scéna stagnovala a jako celek nepředstavovala výrazné bezpečnostní riziko. Aktivity pravicových extremistů se po invazi RF soustředily na podporu ukrajinských protějšků. Několik pravicových extremistů vycestovalo na Ukrajinu, ale dominantně se zapojilo pouze do týlových činností. Někteří (zejména politicky organizovaní pravicoví extremisté) se postavili v rusko-ukrajinském konfliktu na stranu RF, jejich podpora ale byla pouze verbální a nijak se neodrazila v bezpečnostní situaci v ČR.

I když je pro komunisticky orientované levicové extremisty putinovské Rusko sympatické svým autoritářským postojem a celou řadou styčných bodů (např. odpor vůči NATO či EU), otevřeně ho ve válce proti Ukrajině podporovali pouze jeho největší zastánci. Zbytek scény byl ve svých vyjádřeních spíše opatrný. Někteří anarchisté zorganizovali několik menších setkání a materiálních sbírek na podporu anarchistů na Ukrajině. Osobní kontakty levicových extremistů byly jen sporadické, oproti minulosti ubylo množství setkání, benefičních koncertů a nejrůznějších vzpomínkových akcí.

Paramilitární a domobranecká uskupení

Domobranecké prostředí bylo stále nekompaktním hnutím sdružujícím jedince s obdobným smýšlením a pohledem na uspořádání společnosti. Skutečně aktivních bylo jen několik jednotlivých skupin domobranců, přičemž jejich fungování bylo výrazně autonomní a prakticky nezávislé na řídící autoritě. Fungování domobranců stále intenzivněji ovlivňovaly různé konspirační teorie, k nimž se postupně přidala (i v návaznosti na válku na Ukrajině) adorace putinovského Ruska.

Mezi paramilitárními a domobraneckými uskupeními se stále intenzivněji šířil trend ozbrojování palnými zbraněmi. Prozatím ale zjištěné poznatky nenaznačují, že by je někdo z domobranců reálně plánoval použít ke spáchání násilného trestného činu. Nicméně toto riziko, zejména ve vztahu k duševně labilním jedincům mezi domobranci, stále přetrvává.

Ochrana utajovaných informací, bezpečnost a krizové řízení

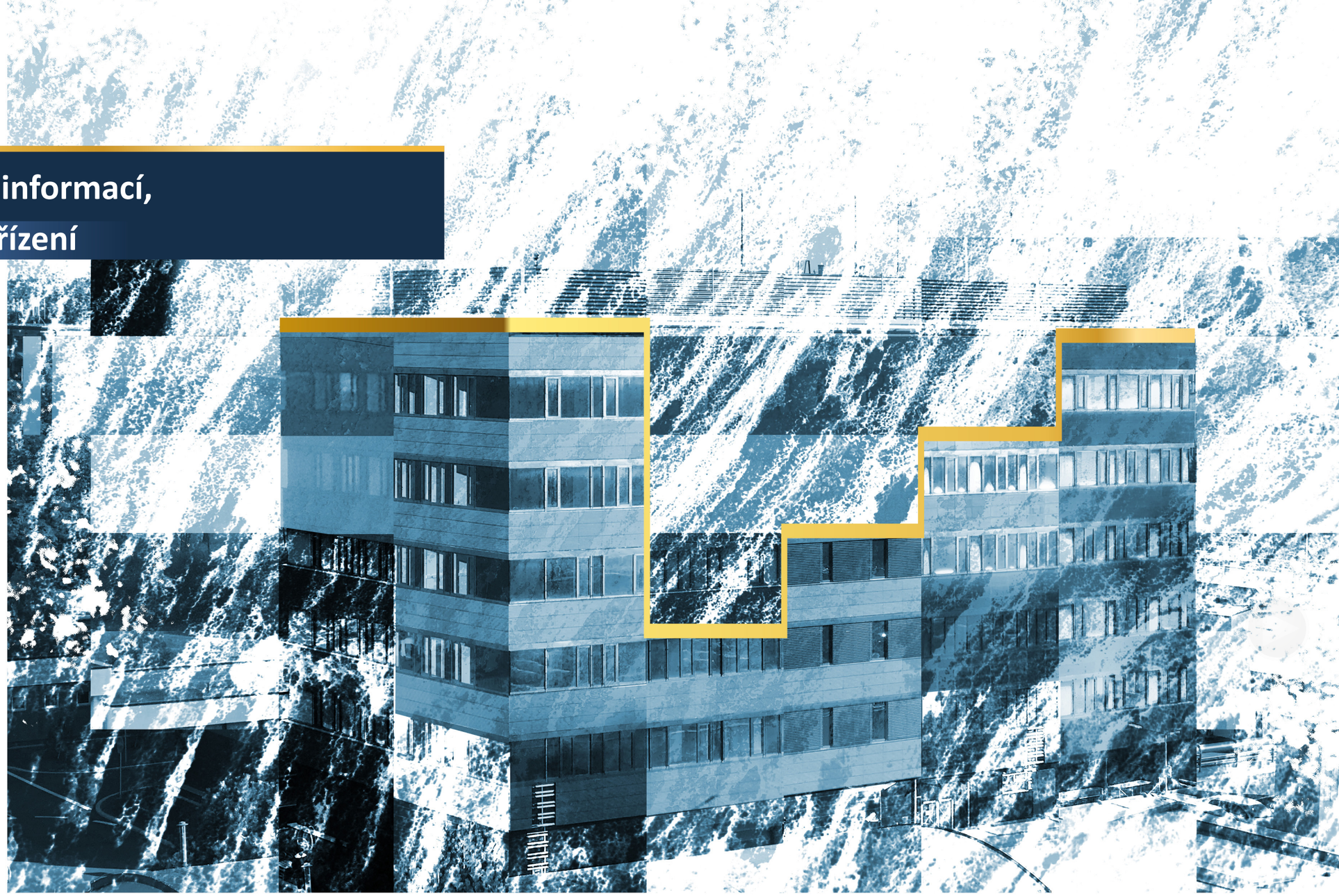

Bezpečnost informačních a komunikačních systémů BIS je zaměřena na zajištění důvěrnosti a integrity informací. V informačních systémech jsou využívány pokročilé technologie zaměřené na ochranu informací, a to jak v systémech zpracovávajících utajované informace, tak v neutajovaných systémech. Všechny informační systémy BIS zpracovávající utajované informace mají platný certifikát NÚKIB. V roce 2022 byla úspěšně provedena recertifikace informačního systému zpracovávajícího utajované informace do stupně utajení Tajné

Všichni uživatelé certifikovaných informačních systémů jsou v souladu se zákonem o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti proškoleni před jejich prvním přístupem do informačního systému a následně prochází pravidelným proškolením zaměřeným na dodržování bezpečnostní politiky informačních systémů BIS a zvyšování povědomí v oblasti kybernetické bezpečnosti.

V průběhu roku 2022 nebyl v BIS zaznamenán žádný závažný incident nebo kompromitace kryptografických prostředků. Pravidelné kontroly kryptografických pracovišť a inventury kryptografického materiálu nezjistily žádné nedostatky ve správě a manipulaci s kryptografickým materiálem, ani žádné porušení režimových opatření. Průběžně probíhá proškolování pracovníků kryptografické ochrany a pracovníků provozní obsluhy jednotlivých kryptografických prostředků, a to jak stávajících, tak nových.

V průběhu roku 2022 byla provedena kontrola projektů fyzické bezpečnosti a na základě posouzení byly vypracovány nové doplňky dokumentací a provozních řádů pro pracoviště a objekty BIS tak, aby odpovídaly aktuálnímu stavu. Dále probíhaly kontroly dodržování režimových opatření stanovených v provozních řádech objektů a pracovišť BIS.

Oblast běžné činnosti fyzické bezpečnosti byla v průběhu roku 2022 ovlivněna stavbou technicko-administrativního objektu. Byla nastavena režimová opatření na zabezpečení perimetru a režimu vstupu do prostor stavby tak, aby byla v co nejmenší míře narušena obvyklá činnost BIS.

S cílem ochrany utajovaných informací při krizových situacích byly aktualizovány plány zabezpečení objektů či oblastí, které jsou součástí bezpečnostních projektů. V souladu se o krizovém řízení byl průběžně aktualizován krizový plán BIS a plán krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury. V průběhu roku byly aktualizovány havarijní plány vybraných objektů.

Byl aktivován a pravidelně se scházel krizový štáb ředitele BIS, který vydával organizační a systémová rozhodnutí či doporučení s cílem zajištění chodu BIS a minimalizace rizik spojených s nemocí covid-19.

Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány

Spolupráce se zpravodajskými službami ČR

BIS v roce 2022 zaslala ÚZSI skoro 100 informací a VZ obdrželo od BIS více než 40 informací. Spolupráce s oběma službami probíhá i v dalších činnostech operativního, analytického či servisního charakteru.

Pokračovala spolupráce s ÚZSI při prověřování osob žádajících o akreditaci diplomatického zástupce nebo pracovníka diplomatické mise. V roce 2022 se BIS vyjádřila ke 40 žádostem ÚZSI. Celkově bylo prověřeno 168 osob, z toho 129 diplomatických zástupců a 39 jejich rodinných příslušníků. Z důvodu vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině a s přihlédnutím k nastavení vzájemné parity na zastupitelských úřadech RF a ČR v roce 2021 došlo v roce 2022 k výraznému snížení počtu žádostí ruských diplomatů o akreditaci na území ČR. Zatímco v roce 2021 BIS prověřovala 18 žadatelů z RF, v roce 2022 pouze 6.

Probíhala i spolupráce s MO, resp. VZ, v oblasti rozvoje agendového informačního systému pro potřebu zpravodajských služeb.

BIS s VZ a ÚZSI dále spolupracovala při cvičení orgánů krizového řízení EU či NATO.

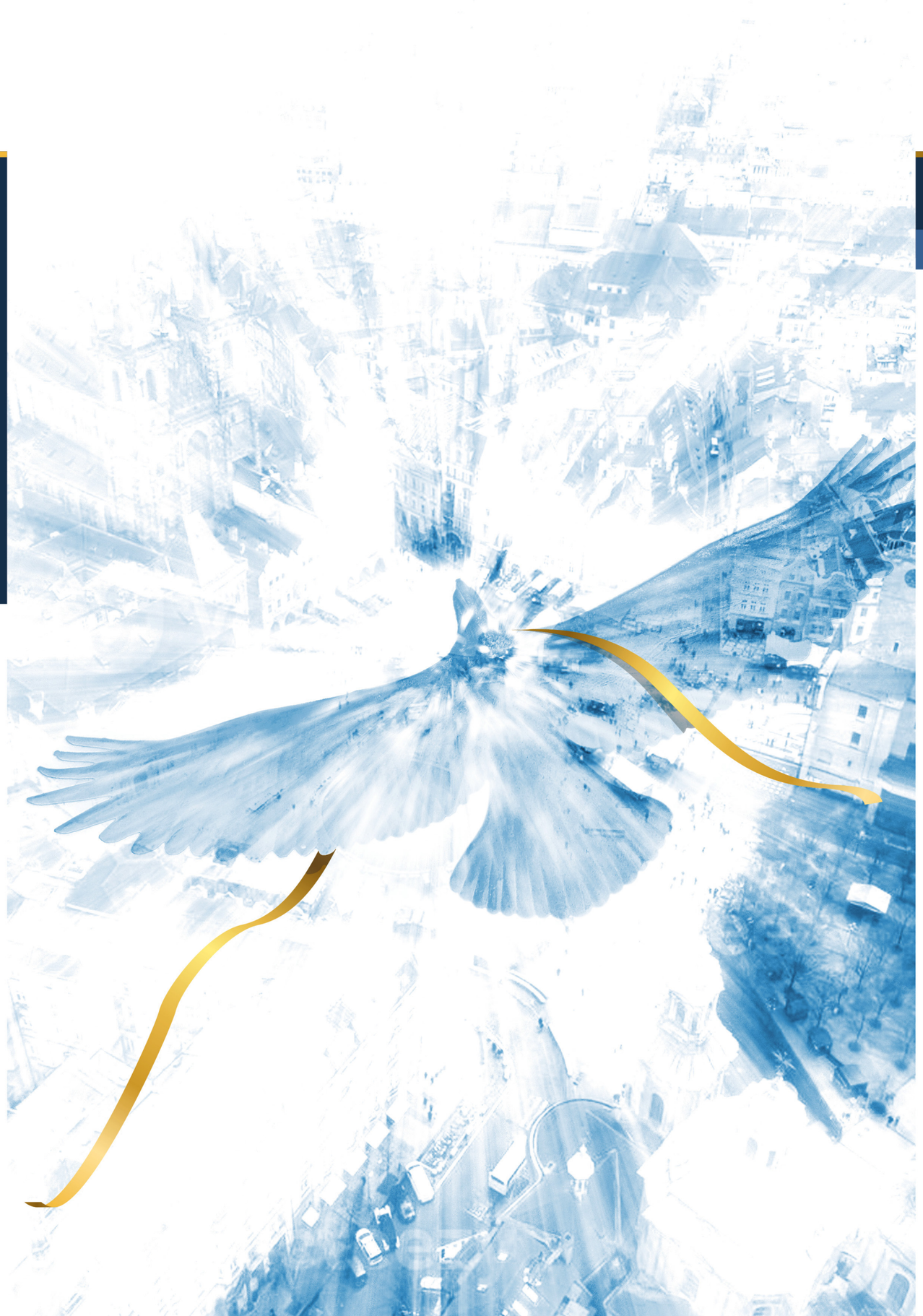

Spolupráce s Policií ČR

PČR je po prezidentovi republiky, předsedovi vlády a ministrech dalším adresátem některých zpravodajských informací BIS na základě § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb. Informace, které náležejí do její působnosti, jsou PČR předávány v případech, kdy předání neohrozí důležitý zájem BIS. Spolupráce mezi jednotlivými útvary BIS a PČR pak přirozeně v mnoha případech navazuje na obsah takto poskytnutých informací. K výměně informací dochází také cestou odpovědí na dožádání PČR, popř. příslušného státního zastupitelství, ke konkrétnímu trestnímu řízení.

V roce 2022 byla tato spolupráce rozšířena o bezpečnostní zajištění vybraných akcí předsednictví CZ PRES 2022, na kterém BIS spolupracovala s Úřadem služby kriminální policie a vyšetřování (ÚSKPV).

BIS se jako garant jednotného stanoviska zpravodajských služeb podílí na hodnocení bezpečnostních rizik spojených s udělováním víz. V roce 2022 se BIS vyjádřila k 1 076 271 žádostem o krátkodobá jednotná schengenská víza, což znamenalo ve srovnání s rokem 2021 dvojnásobný nárůst, který byl způsobený uvolněním opatření vyvolaných pandemií covid-19. Další faktor, který ovlivnil vízovou politiku ČR a tím i počet prověřovaných víz, byl válečný konflikt na Ukrajině, neboť byly výrazně omezeny vízové služby pro občany RF a Běloruska.

Spolupráce pokračovala i v oblasti prověřování osob žádajících o osvědčení spolehlivosti dle zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví. Účelem prověřování je vyloučit bezpečnostní riziko u fyzických osob žádajících o povolení vstupu do vyhrazeného bezpečnostního prostoru letiště. V roce 2022 bylo prověřeno 5 761 žadatelů

o vydání osvědčení, ve srovnání s rokem 2021 došlo pouze k mírnému nárůstu počtu prověřovaných.

Spolupráce s NCOZ spočívala ve výměně poznatků zejména po linii problematik významných ekonomických zájmů, terorismu, organizovaného zločinu a kybernetické bezpečnosti.

BIS se ve spolupráci s ÚSKPV podílela na bezpečnostním zajištění vybraných akcí předsednictví ČR v Radě Evropské unie, které probíhaly jak na území ČR, tak v Bruselu. BIS v průběhu předsednictví prověřila 22 424 osob, jednalo se o tlumočníky, řidiče, „liason officers“, členy organizačního štábu a obslužného personálu.

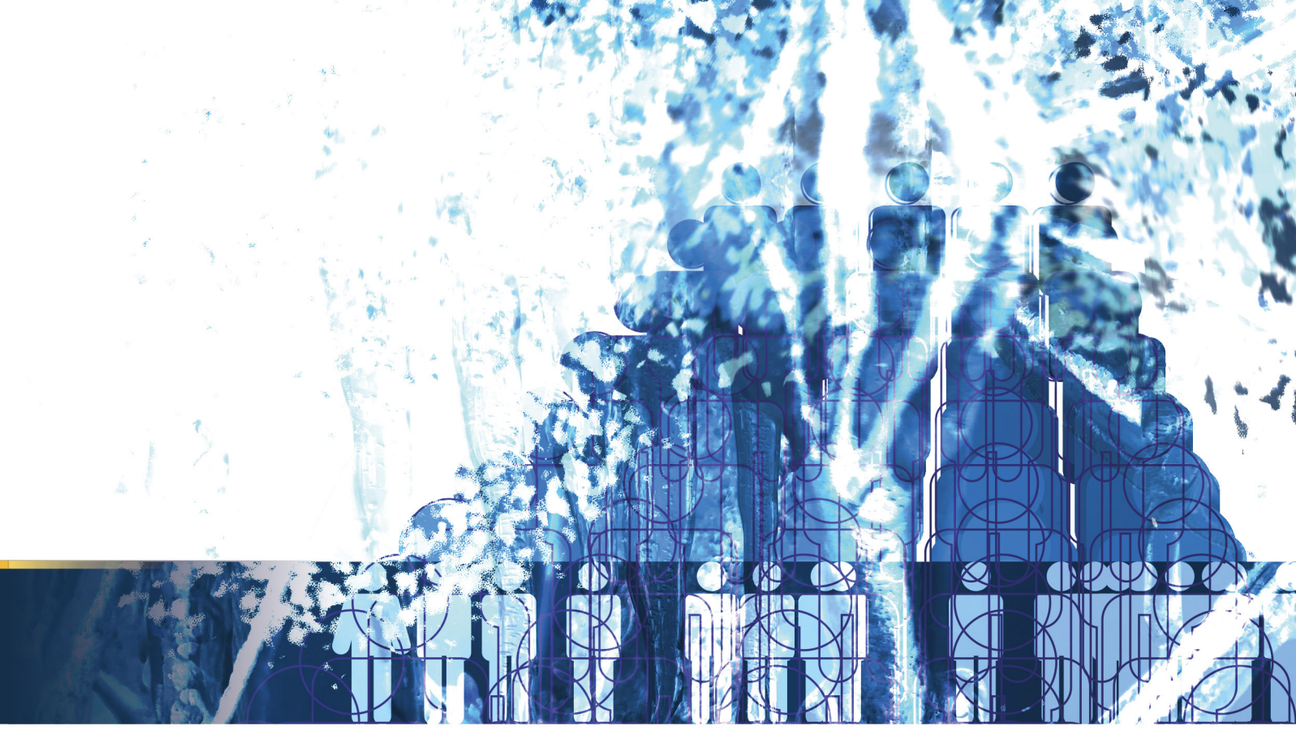

Spolupráce
s dalšími státními orgány a institucemi

BIS poskytuje informace a stanoviska vybraným orgánům státní správy, které se týkají bezpečnostního prověřování osob a firem, ať už na základě ustanovení zákona, nebo na základě dohody o mezirezortní spolupráci. Mezi nejvýznamnější adresáty informací patří Národní bezpečnostní úřad (NBÚ), MV a MZV.

BIS v oblasti bezpečnostního prověřování odpovídá na žádosti NBÚ podle § 107 odst. 1, § 108 odst. 1 a § 109 odst. 1 zákona č. 412/2005 Sb. (tzv. evidenční šetření), nebo se na průběhu bezpečnostních řízení v oblasti personální a průmyslové bezpečnosti a bezpečnostní způsobilosti aktivně podílí formou zabezpečování informací v prostředí, a to na základě žádostí NBÚ podle ustanovení § 107 odst. 2 a 3, § 108 odst. 2, 3 a 4 a § 109 odst. 2 zákona č. 412/2005 Sb. (tzv. činnostní šetření). Při činnostním šetření je prováděna standardní zpravodajská činnost včetně používání specifických prostředků získávání informací a jejich kombinací.

BIS v této oblasti i bez žádosti NBÚ zabezpečuje v rámci své působnosti informace o okolnostech nasvědčujících tomu, že držitelé osvědčení nebo dokladu přestali splňovat podmínky pro jejich vydání. Případná relevantní zjištění jsou NBÚ neprodleně předávána, neohrozí-li to důležitý zájem sledovaný BIS.

V roce 2022 provedla BIS na základě žádosti NBÚ více než 20 000 evidenčních šetření. Po realizaci činnostního šetření se BIS vyjádřila k 111 fyzickým a 2 právnickým osobám.

V rámci mezirezortní pracovní skupiny „Dopady elektronizace veřejné správy na činnost bezpečnostních složek ČR“ probíhala s MV a ostatními zainteresovanými bezpečnostními složkami i nadále velmi dobrá spolupráce na opatřeních souvisejících s elektronizací veřejné správy.

MV a další subjekty napojené na rozpočet jeho kapitoly dlouhodobě poskytují BIS na základě dohody některé služby v oblasti elektronických komunikací, činnosti v oblasti požární ochrany, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, energetiky, vodního hospodářství, životního prostředí a též v oblasti stravování.

Pokračovala spolupráce s MV na prověření fyzických a právnických osob žádajících o udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání. V roce 2022 BIS prověřila 552 právnických a 1 038 fyzických osob. Po vypuknutí konfliktu na Ukrajině začala BIS spolupracovat s OBP MV na prověřování fyzických osob žádajících o povolení vstupu do služeb ozbrojených sil Ukrajiny v souladu s branným zákonem. BIS prověřila několik set žadatelů o vstup do ozbrojených sil cizího státu.

V roce 2022 se BIS vyjádřila k 734 žadatelům o udělení nebo prodloužení mezinárodní ochrany dle zákona o azylu. Vzhledem ke změně bezpečnostní situace v Evropě plynoucí z války na Ukrajině došlo i ke změně struktury žadatelů. Nejvíce žadatelů o udělení nebo prodloužení mezinárodní ochrany bylo z Ukrajiny, další početnější skupiny žadatelů pocházely ze Sýrie, Běloruska a Afghánistánu.

BIS se vyjádřila k 149 tisícům žadatelů o pobytová oprávnění a k 185 tisícům žadatelů o dočasnou ochranu (žadatelů starších 15 let). Válečný konflikt na Ukrajině se promítl především do migrace osob z území Ukrajiny a s tím souvisejícího udělování dočasné ochrany. Pokračovala spolupráce s OAMP při prověřování osob v rámci zdravotně humanitárního projektu MEDEVAC. Bylo prověřeno 12 zdravotníků, kteří se v ČR účastnili odborných stáží.

BIS se dále vyjádřila k 5 120 žadatelům o udělení státního občanství. Počet žadatelů se ve srovnání s rokem 2021 navýšil o 34 %.

BIS obdržela od odboru eGovernmentu 4 žádosti právnických osob o vydání akreditace pro správu kvalifikovaného systému elektronické identifikace. V rámci nich BIS prověřila 8 právnických a 44 fyzických osob. V souvislosti s novelou zákona o informačních systémech veřejné správy, která je účinná od 1. 9. 2021, se BIS začala podílet na posuzování žadatelů o zápis do katalogu cloud computingu, který vede odbor koordinace informačních a komunikačních technologií a eGovernment cloudu MV. V průběhu loňského roku BIS obdržela 59 žádostí o zápis do katalogu, v souvislosti s nimi bylo prověřeno 67 právnických a 155 fyzických osob.

Pokračovala spolupráce s bezpečnostním odborem MZV ČR, která má za cíl vyloučit bezpečnostní riziko u osob, které se ucházejí o spolupráci s MZV ČR. V roce 2022 bylo prověřeno 542 fyzických a 22 právnických osob. Jednalo se o kandidáty na honorární konzuly, vojenské přidělence, žadatele o udělení či prodloužení dlouhodobé novinářské akreditace nebo místní síly působící na ZÚ ČR

v cizích zemích. Největší podíl prověřovaných osob tvořili zájemci o absolvování stáže na MZV ČR či na zastupitelských úřadech ČR.

BIS v roce 2022 v rámci prověřování zahraničních investic řešila celkem 59 právnických a 75 fyzických osob v rámci konzultací a řízení o prověření zahraničních investic. Mimo prověřování investic na území ČR se BIS zabývala i prověřením 98 právnických a 47 fyzických osob v rámci spolupráce v EU. Spolupráce s MPO probíhala rovněž v oblasti monitoringu nenahlášených investic směřujících do ČR s cílem zachytit investice, které nelze realizovat bez předchozího povolení, protože jejich uskutečněním by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti ČR nebo jejího vnitřního či veřejného pořádku.

BIS pravidelně sdílela zpravodajské poznatky v rámci Společné zpravodajské skupiny (SZS) a informačně přispívala k vyhodnocování bezpečnostní situace z hlediska možného ohrožení ČR. BIS rovněž průběžně sdílela informace v rámci platformy NKBT, která působí jako jedno z oddělení NCOZ. Hlavní náplní spolupráce byly prověrky identit získaných ve spojitosti s vyšetřováním teroristických útoků na území EU.

Zástupci BIS se účastnili jednání pracovních orgánů Bezpečnostní rady státu – Výboru pro zpravodajskou činnost (VZČ), Výboru pro vnitřní bezpečnost, Výboru pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky, Výboru pro obranné plánování, Výboru pro kybernetickou bezpečnost a Výboru pro civilní nouzové plánování. Odborné útvary BIS připravovaly stanoviska a připomínky BIS k materiálům všech výborů, jakož i Bezpečnostní rady státu.

Mimo výše uvedené spolupracovala BIS také s Generální inspekcí bezpečnostních sborů, Finančním analytickým úřadem (FAÚ), Celní správou ČR, Generálním ředitelstvím cel (GŘC), Vězeňskou službou ČR, Generálním finančním ředitelstvím (GFŘ) a se soudy a státními zastupitelstvími.

Předmětem spolupráce s dalšími orgány státní správy bylo také řešení konkrétních

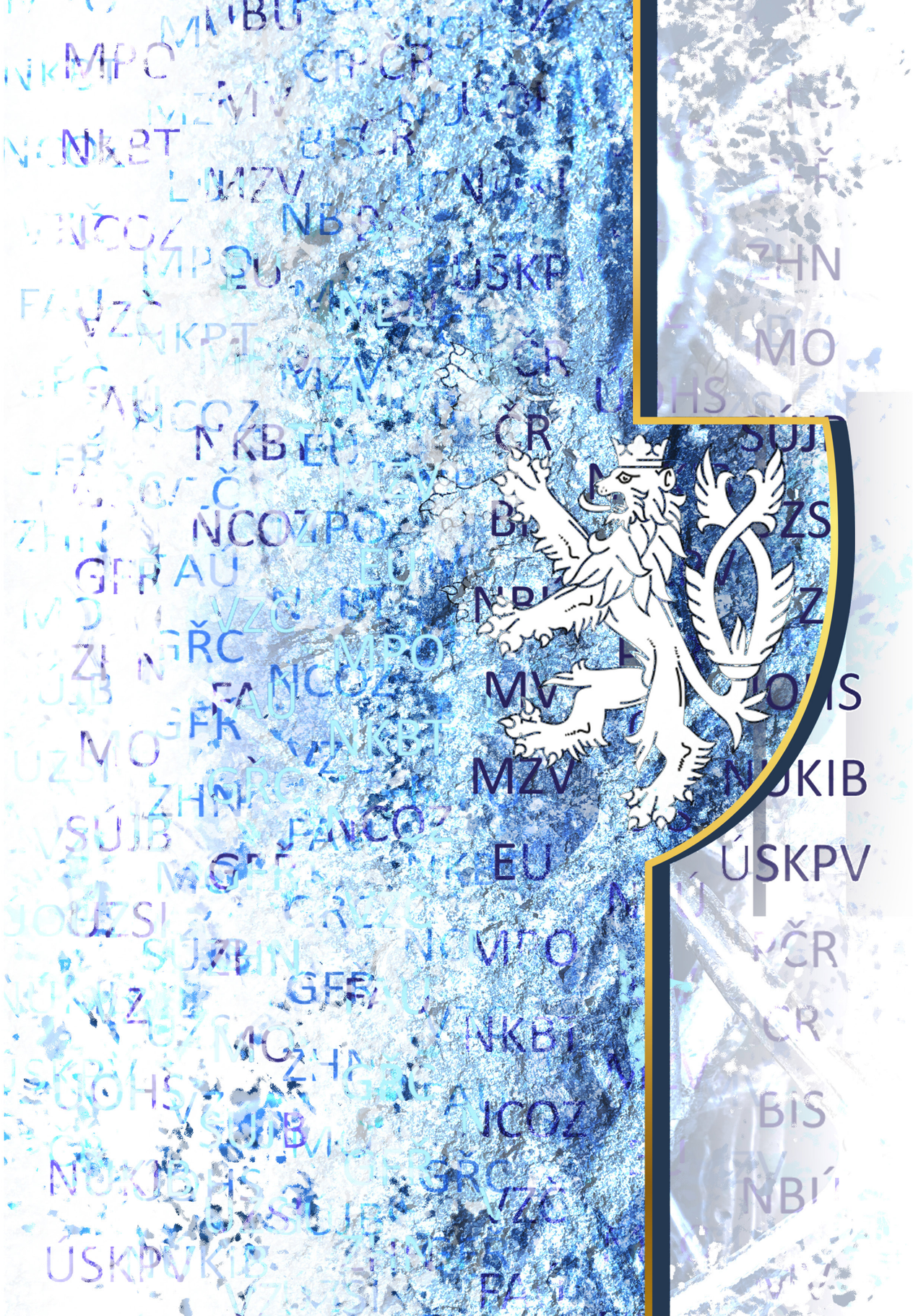

případů v problematice proliferace ZHN a jejich nosičů a obchodů s vojenským materiálem. Probíhala spolupráce zejména s orgány celní správy, a to jak na úrovni GŘC, tak na úrovni jednotlivých celních úřadů. Pokračovala i spolupráce s orgány celní správy týkající se rizik možných transportů kontrolovaných položek, především vojenského materiálu a položek dvojího použití, do sankcionovaných zemí. V konkrétních případech probíhala spolupráce také s MV, MO, MZV, Licenční správou MPO, SÚJB a na ně navázanými organizacemi, a to i v probíhajících povolovacích a licenčních řízeních a při informování o dodržování licenčních podmínek a mezinárodních kontrolních režimů.

BIS pokračovala v koordinaci plnění úkolu VZČ k problematice vývozů zařízení, která nejsou na seznamech mezinárodních kontrolních režimů a která mohou být využita dvojím způsobem při vývozech do rizikových oblastí. Na plnění úkolu se podíleli zástupci MV, MZV, MPO, SÚJB, GŘC, FAÚ, ÚZSI a VZ.

Při zabezpečování informací k činnostem ohrožujícím významné ekonomické zájmy spolupracovala BIS s dalšími orgány státní správy. Komunikace s GFŘ se týkala oprávnění BIS získávat informace z daňových řízení. Orgánům činným v trestním řízení, SÚJB a ÚOHS byly předávány informace spadající do jejich působnosti.

Pokračovala aktivní spolupráce v rámci meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání. Činnost orgánu je mj. zaměřena na kontrolní činnost ve vztahu k působení agentur práce a v neposlední řadě na činnosti označované jako nedeklarovaná práce.

Spolupráce s NÚKIB spočívala nejen v zabezpečení utajovaných informací v rámci fyzické bezpečnosti, ale také v předávání zpravodajských poznatků.

BIS se také aktivně podílela na činnosti Národní skupiny boje proti proliferaci, která byla zaměřena především na operativní spolupráci.

Spolupráce
se zpravodajskými službami cizí moci

Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci je v řadě oblastí působnosti BIS klíčovým faktorem umožňujícím zabezpečování informací důležitých z hlediska bezpečnosti ČR pro zákonné adresáty BIS. Na základě souhlasu vlády ČR je BIS oprávněna spolupracovat s více než stovkou zpravodajských služeb z celého světa. Informační výměna a aktivní kontakty BIS rozvíjí především se službami EU, NATO a některých dalších zemí. Na multilaterální úrovni se BIS v roce 2022 zapojovala v rámci všech uskupení, jejichž je členem (např. Counter-Terrorism Group a NATO Civilian Intelligence Committee).

Hlavními oblastmi spolupráce BIS se zahraničními zpravodajskými službami zůstávají boj proti terorismu, kontrašpionáž, proliferace, kybernetická bezpečnost a ochrana utajovaných informací a oblast bezpečnostní způsobilosti. V rámci mezinárodní spolupráce BIS v roce 2022 přijala více než 15 tisíc zpráv a postoupila více než dva tisíce dokumentů. Na strategické a expertní úrovni se zástupci BIS zúčastnili více než tisíce mezinárodních jednání. K nárůstu intenzity informační výměny a počtu mezinárodních jednání v roce 2022 přispělo několik faktorů.

Od počátku roku byla postupně uvolňována protipandemická opatření ve většině zemí, s jejichž službami BIS udržuje aktivní kontakty, což umožnilo postupný návrat na úroveň spolupráce z doby před pandemií. V důsledku ruské invaze na Ukrajinu došlo k posílení výměny zpravodajských poznatků a spolupráce s cílem společně čelit novým hrozbám a rizikům plynoucím z ruské agrese a nestabilní situace na Ukrajině.

Kontrola

Základ právní úpravy kontroly činnosti BIS je zakotven v § 12 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, z něhož vyplývá, že činnost BIS podléhá kontrole vlády, Poslanecké sněmovny a Orgánu nezávislé kontroly zpravodajských služeb ČR.

Ačkoliv zákon nestanoví konkrétní rozsah ani způsob provádění kontrolní činnosti vládou, kontrola vlády vůči BIS se odvíjí od jejího oprávnění ukládat BIS úkoly a hodnotit jejich plnění. Vláda za činnost BIS odpovídá, koordinuje ji a jmenuje a odvolává jejího ředitele. BIS je rovněž povinna podávat prezidentovi republiky a vládě jednou za rok a kdykoliv o to požádají zprávy o své činnosti. Z této úpravy je zřejmé, že kontrolní činnost vlády se zaměřuje na všechny oblasti činnosti BIS.

Poslanecká sněmovna je o činnosti zpravodajských služeb informována vládou prostřednictvím svého příslušného orgánu pro zpravodajské služby. Tím je ve vztahu k BIS Stálá komise pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby, jejíž členové jsou např. oprávněni vstupovat v doprovodu ředitele BIS nebo jím pověřeného příslušníka do objektů BIS. Kontrolní orgán také může požadovat od ředitele BIS potřebné vysvětlení v případě, že má za to, že činnost BIS nezákonně omezuje nebo poškozuje práva a svobody občanů. Na druhé straně je ředitel BIS povinen předkládat kontrolnímu orgánu zákonem určené informace a písemnosti.

Zákon č. 325/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, předpokládá zřízení pětičlenného Orgánu nezávislé kontroly zpravodajských služeb České republiky voleného Poslaneckou sněmovnou na dobu pěti let na návrh vlády, který by

měl vykonávat kontrolu na základě podnětu některého ze zvláštních kontrolních orgánů. Tento orgán, který bude oprávněn požadovat od zpravodajské služby až na několik výjimek všechny potřebné informace o její činnosti, které souvisejí s prováděnou kontrolou, nebyl dosud zřízen.

Kontrolu plnění úkolů BIS v oblasti hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu vykonávají příslušné státní orgány např. podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 416/2004 Sb., kterou se tento zákon provádí, a zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.

Ochranu utajení činnosti zpravodajských služeb zajišťují zvláštní způsoby, jakým se kontroly provádějí. Například v zařízeních zpravodajské služby může být kontrola vykonána jen se souhlasem jejího ředitele. Nebude-li souhlas udělen, zajistí zpravodajská služba výkon kontroly sama a následně podá zprávu o jejím výsledku kontrolnímu orgánu, který o souhlas požádal. Není-li zpravodajská služba schopna zajistit výkon kontroly ve své působnosti, je povinna umožnit výkon kontroly kontrolnímu orgánu. Může si však vyhradit zvláštní podmínky způsobu jejího výkonu.

V případech používání zpravodajské techniky podle zákona č. 154/1994 Sb. podléhá činnost BIS i soudní kontrole. O povolení k použití zpravodajské techniky rozhoduje předseda senátu Vrchního soudu v Praze, který také provádí kontrolu průběhu jejího použití. Předseda senátu Vrchního soudu v Praze dále rozhoduje o žádostech BIS o poskytování zpráv o záležitostech týkajících se klienta, které jsou předmětem bankovního tajemství. Soud nejen vydává předchozí povolení k písemné žádosti BIS, ale také kontroluje, zda důvody žádosti trvají. V opačném případě povolení odejme, resp. odebere.

Veřejnost kontroluje činnost BIS zejména prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků nebo přes internetové stránky BIS, na kterých jsou volně přístupné např. výroční zprávy či aktuální sdělení týkající se bezpečnostní situace.

Vnitřní kontrola a interní audit

Odborné útvary provedly celkem 37 kontrol. Cílem kontrolní činnosti bylo metodicky a věcně usměrňovat činnost organizačních útvarů ve finanční a materiálové oblasti, kontrolovat dodržování principu 3E a rovněž předcházet možnosti vzniku nežádoucích jevů, součástí kontroly byla odborná a konzultační pomoc. Jednotlivé kontroly byly zaměřeny především na oblast účetnictví a rozpočtu, materiálně technické zabezpečení a vedení evidence majetku BIS, evidenci pro výplatu služebních příjmů příslušníků a platů zaměstnanců, poskytování náhrad cestovních výdajů a příspěvků z fondu kulturních a sociálních potřeb, sledování technického stavu vozidel a provádění technických kontrol, dodržování kontrolních norem spotřeby pohonných hmot, sledování využití vozidel a stav a využití stavebních objektů, energetické služby a prováděných povinných kontrol a revizí. V rámci kontrolních akcí nebyla zjištěna závažná porušení předpisů.

Orgán nemocenského pojištění BIS provedl 13 kontrol dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce podle § 76 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. V žádném z kontrolovaných případů nebylo shledáno porušení ze strany pojištěnce.

Pracovníci archivní služby a kontrolní skupiny provedli celkem 62 archivních prohlídek spojených s kontrolami spisové služby. Kontroly byly zaměřeny především na fyzickou úplnost utajovaných dokumentů, správnost jejich náležitostí a na přesnost vedení evidenčních záznamů v administrativních pomůckách.

V souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, je v BIS zřízena služba interního auditu. V roce 2022 byly ukončeny tři auditní zakázky. V průběhu roku nebyly identifikovány závažné nedostatky, které by nepříznivě ovlivnily činnost BIS a signalizovaly sníženou kvalitu vnitřního kontrolního systému.

Vnější kontrola

Odbor zdravotnického zabezpečení MV provedl v roce 2022 celkem 3 kontroly stravovacích provozů, jednalo se o kontrolu hygieny výživy vyplývající zejména ze zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, a souvisejících právních předpisů v této oblasti. Kontrolou nebylo zjištěno nedodržení obecně závazných právních předpisů.

Dodržování kázně, vyřizování žádostí a oznámení

Působnost odboru inspekce spočívá ve vyřizování dožádání orgánů činných v trestním řízení či jiných orgánů státní správy a v prošetřování oznámení, podnětů a stížností směřujících na pracovníky BIS. Odbor inspekce prošetřuje případy podezření ze spáchání jednání majících znaky přestupku a kázeňských přestupků, včetně prošetřování mimořádných událostí. V neposlední řadě má odbor inspekce v rámci své působnosti v případech podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem BIS, postavení policejního orgánu ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 písm. f) trestního řádu.

Naprostá většina šetření podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku se i v roce 2022 týkala dopravy, tj. například dopravních nehod se služebními nebo soukromými vozidly, poškození služebních vozidel a podezření z jiného porušení zákona o provozu na pozemních komunikacích. Případy, u nichž bylo zjištěno podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku ze strany příslušníka BIS, byly postoupeny ke kázeňskému řízení.

Z celkového počtu 110 podání bylo jedno vyhodnoceno jako stížnost na jednání příslušníků BIS. Stížnost byla shledána jako nedůvodná. Všechna ostatní podání byla prověřena a vyhodnocena s tím, že nedošlo k porušení interních ani obecně závazných právních předpisů příslušníkem BIS, a bylo rozhodnuto o dalším postupu. Obsahově jsou oznámení od občanů odrazem celospolečenského dění nejen v ČR, ale i v zahraničí, kdy aktuálně odrážejí situaci v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině.

Odbor inspekce spolupracuje s ostatními orgány státní správy především ve formě dožádání, která nejčastěji zasílají orgány PČR, které jsou činné v trestním nebo přestupkovém řízení.

Odbor inspekce v postavení policejního orgánu plní úkoly vyplývající z trestního řádu a v rámci své činnosti je dozorován věcně i místně příslušným státním zastupitelstvím.

Rozpočet

Rozpočet BIS pro rok 2022 byl stanoven zákonem č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022. Příjmy byly kapitole určeny ve výši 250 000 tis. Kč a výdaje ve výši 2 120 190 tis. Kč.

Vedle rozpočtových prostředků disponovala BIS v roce 2022 nároky z nespotřebovaných výdajů (dále též NNV). Konečný rozpočet výdajů, který představuje celkové disponibilní zdroje včetně zapojených a spotřebovaných nároků z nespotřebovaných výdajů, činil ke konci sledovaného období 2 734 995 tis. Kč.

Kapitálové výdaje byly čerpány s cílem udržet provozuschopnost materiálně technické základny a její nezbytný rozvoj. I v roce 2022 bylo nejvýznamnější akcí výstavba technicko-administrativního objektu. K tomu byla realizována prostá reprodukce a nezbytný rozvoj ostatního dlouhodobého majetku BIS.

Významná část investic směřovala také do pořízení a modernizace zpravodajské techniky a do informačních a komunikačních technologií. Opomenout nelze ani výdaje na nezbytnou obměnu dopravních prostředků.

Největší podíl v rámci běžných výdajů zaujímají osobní výdaje, tedy zejména výdaje na platy a příslušenství. Setrvale též rostou výdaje na výplatu výsluhových nároků, náležejících bývalým příslušníkům, pokud jejich předchozí služba dosáhla potřebné délky.

Další významnou skupinou v rámci běžných výdajů jsou výdaje na speciální techniku pro činnost zpravodajské služby a zvláštní finanční prostředky určené pro přímou zpravodajskou činnost.

Do běžných výdajů dále patří výdaje provozního charakteru, což jsou zejména výdaje na energie, pohonné hmoty, služby zajišťující každodenní chod organizace a na dodavatelské zajištění oprav a údržby majetku a objektů BIS. Na výši provozních výdajů v roce 2022 měl částečný vliv růst cen řady komodit a služeb nezbytných pro zajištění chodu BIS i pro výkon její působnosti. I přes tento negativní vnější faktor se základní potřeby dařilo zajišťovat.

Základní provozní i rozvojové potřeby BIS byly v roce 2022 pokryty. Významnou měrou se na tom vzhledem k restriktivnímu rozpočtu a vrcholící stavbě technicko-administrativního objektu podílely nároky z nespotřebovaných výdajů, které byly ve značné míře v roce 2022 spotřebovány a bez jejichž zapojení by nebylo možné některé činnosti zajistit.

Podrobná zpráva o výsledku hospodaření kapitoly 305 Bezpečnostní informační služba v roce 2022 ve struktuře dle příslušné vyhlášky Ministerstva financí byla jako závěrečný účet kapitoly předložena ve stanoveném režimu Ministerstvu financí a k projednání ve Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Bezpečnostní informační služba
Výroční zpráva 2022

Bezpečnostní informační služba
P. O. BOX 31
155 00 Praha 515
Telefon: +420 235 521 400
Fax: +420 235 521 715
E-mail: info@bis.cz
Datová schránka: cx2aize